HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

א) שבת קמז:, ב) [כנראה מפי' רנ"ג שהוא גורס כאן: ש"מ כחו ברשויות לא גזרו], ג) [לעיל פה.], ד) [קידושין נ: וש"נ], ה) [גי' רי"ף ורא"ש רבא] ובד"י רב, ו) [לעיל פג.], ז) בס"א: דבגויה, ח) [לעיל פב:].

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלמא קני והדר תני וחורבה מחזיר:

מוסף רש"י

ומניחה בחלון. הסמוכה לכותל המרחץ (שבת קמז:). **ומותבינן אשמעתין.** יש לי להשיב על דברי (קדושין נ:) אשמועת עצמנו (גיטין לח:) אדידיה גופיה קא מותיב (מנחות מט.).

הדרן עלך כיצד משתתפין

אנשי טבריא כמי שלא יבטל ממלאכתו דמי ומסתפגין באלונטית מאי היא (א) דתניא [א] מסתפג אדם באלונטית ומניחה בחלון ולא ימסרנה לאוליירין מפני שחשודין על אותו דבר ר"ש אומר אף מביאה בידו לתוך ביתו אמר רבה בר רב הונא לא שנו אלא למלאות אבל לשפוך אסור מתקיף לה רב שיזבי וכי מה בין זה לעוקה הני תיימי והני לא תיימי איכא דאמרי אמר רבה בר רב הונא לא תימא למלאות הוא דשרי לשפוך אסור [ב] אלא לשפוך נמי שרי אמר רב שיזבי פשיטא היינו עוקה מהו דתימא הני תיימי והני לא תיימי קמ"ל (ב): וכן שתי גזוזטראות זו וכו': אמר רב הונא אמר רב [ג] לא שנו אלא בסמוכה אבל במופלגת עליונה מותרת ורב לטעמיה דאמר רב (ג) אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר אמר רבה א"ר חייא ורב יוסף אמר רבי אושעיא יש גזל בשבת וחורבה מחזיר לבעלים הא גופא קשיא אמרת יש גזל בשבת אלמא (א) קניא וחורבה מחזיר לבעלים אלמא לא קניא הכי קאמר יש דין גזל בשבת כיצד דחורבה מחזיר לבעלים אמר רבה (ד) ומותבינן אשמעתין וכן שתי גזוזטראות זו למעלה מזו וכו' ואי אמרת יש דין גזל בשבת אמאי אסורות אמר רב ששת הכא במאי עסקינן [ד] כגון שעשו מחיצה בשותפות אי הכי כי עשו לתחתונה נמי כיון דעשו לתחתונה גלוי גלי דעתה דאנא בהדך לא ניחא לי:

מתני' [ה] חצר שהיא פחותה מארבע אמות אין שופכין בתוכה מים בשבת אא"כ עשו לה עוקה מחזקת סאתים מן הנקב ולמטה בין מבחוץ בין מבפנים אלא שמבחוץ צריך לקמור מבפנים אין צריך לקמור ר"א בן יעקב אומר [ו] ביב שהוא קמור ארבע אמות ברה"ר שופכים לתוכו מים בשבת וחכ"א אפילו גג או חצר מאה אמה לא ישפוך על פי הביב אבל שופך הוא לגג והמים יורדין לביב [ז] החצר והאכסדרה מצטרפין לארבע אמות [ח] וכן שתי דיוטאות זו כנגד זו מקצתן עשו עוקה ומקצתן לא עשו עוקה את שעשו עוקה מותרין את שלא עשו עוקה אסורין: **גמ'** מ"ט אמר (ה) רבה מפני שאדם עשוי להסתפק סאתים מים בכל יום בארבע אמות אדם רוצה לזולפן

פחות

אנשי טבריא. בעלי מלאכה היו: **מסתפג אדם.** ביום טוב ובשבת אם רחץ בצונן מסתפג באלונטית ואין חוששין שמא יסחוט: **לאוליירין.** בלנין: **על אותו דבר.** סחיטה: **אף מביאה בידו.** ואין חוששין שמא ישכח ויסחוט: **לא שנו.** שמחילה תלויה מתרת בגזוזטרא לרבנן אלא למלאות: **אבל לשפוך.** שופכין בנקב למים אסור מפני שהנהר מוליך השופכין חוץ למחילת הגזוזטרא: **מה בין זה לעוקה.** דתנן במתני' [להלן] חצר שפחותה מארבע אמות אין שופכין לתוכה מים בשבת אא"כ עשו לה עוקה גומא מחזקת סאתים ותני עלה [סוע"ב] אע"פ שנתמלאה העוקה מבעוד יום שופכין לה מים בשבת ואף על פי שהמים יוצאין הימנה לרה"ר: **התם תיימי מיא.** המים עשויין לכלות ולהבלע בקרקע הלכך כי שפיך אדעתא דליבלעו בדוכתייהו קא שפיך ואי נפקי לבר לאו מחשבתו להכי הוא ולא נתקיימה מחשבתו ושרי דאפילו איכוון איסור ממש ליכא דהא ברשות היחיד שפיך אבל הכא מידע ידיע דודאי נפקי ולא תיימי: **אפילו לשפוך נמי שרי.** דאיהו לא איכפת ליה דליפקו לברא אבל חצר הפחותה מארבע אמות ניחא ליה דליפוק לבר שלא יקלקל את חצרו הלכך בעי עוקה דבעוקה ניחא ליה דליבלעו: **בסמוכה.** שאינה רחוקה מתחתונה במשך הכותל ארבעה טפחים. ואני שמעתי שאינה גבוהה ממנה עשרה ולא מצינו לשון הפלגה בהש"ס בגובה אלא במשך כדתנן במתני' (ו) באנשי חצר ומרפסת ועוד לרב מה לי גבוהה או נמוכה הא איהו דאמר (לעיל ד' פג:) לזה בשלשול ולזה בזריקה שניהם אסורין ועוד מהא מתניתא מותבינן תיובתא לשמואל בפירקין לעיל [פד:] ואי רב גופיה כדקיימן בגו עשרה דהדדי אוקמה היכי מותיב לה ואביי דתרגמה כגון דקיימן בגו עשרה דהדדי מאי חדושיה: **עליונה מותרת.** כדאמרינן דאין תשמיש לתחתונה בעליונה אלא דרך אויר זריקת משך ארבעה טפחים ורב לטעמיה דאמר אין אדם אוסר על חבירו דרך אויר: **יש גזל בשבת וחורבה מחזיר לבעלים.** השתא ס"ד דהכי קאמר מותר לגזול בשבת רשויות ולהשתמש בה בחורבתו של חבירו הסמוכה לו כי היכי דרגיל בה בחול הואיל וסתם חורבה אין הבעלים משתמשין בה כל כך קני לה האי בגזלתו כשאר גזלנים ונעשית רשותו וחורבה מחזיר לבעלים משמע על כרחו איסור שבת מחזירה לבעלים וצריך להחזירה ואין קנויה לו אלמא אסור להשתמש בה: **יש דין גזל.** דין השבת גזלה נוהג ברשות של שבת דחורבה מחזיר הגזילה לבעלים ואסור להשתמש בה: **אמאי אוסרת.** הא רשותא דעליונה היא ותחתונה זו שלא כדין משתמשת בה בחול ואפ"ה כיון דרגילה בה אסרה עלה: **שעשו.** אותה מחילה של עליונה בשותפות: **א"ה כי עשו.** בני תחתונה לתחתונה אם יש להם שותפות בעליונה נמי אסרי עלה: **גלויי גליא דעתיה.** תחתונה לעליונה דסלקה נפשה בשבת מינה דהא מחילה זו אינה נעשית אלא להיתר שבת: **מתני' אין שופכין לתוכה מים כו'.** מפרש לה בגמ': **עוקה.** גומא: **סאתים.** בגמ' מפרש טעמא דשעורא: **מן הנקב ולמטה.** שמחזיק סאתים החלל שלה: **בין מבפנים.** בין שעשאה לעוקה בתוך החצר בין שעשאה ברה"ר סמוך לחצר: **אלא שמבחוץ צריך לקמור.** לכסות פיה בנסרים שיפלו המים מידיו לתוך מקום פטור: **ביב.** חריץ העשוי לקלח שופכין שבחצר לרה"ר: **שהוא קמור במשך ארבע אמות ברה"ר.** קים לן בארבע אמות יש שיעור ליבלע בהם סאתים מים שאדם עשוי להסתפק בכל יום: **שופכין לתוכו.** דתיימי מיא ואי נמי לא תיימי דיש בו מים מבע"י כיון דרוב ימות השנה עשוין ליבלע הכי נמי כי נפקי לברא לאו להכי איכוון וכיון דלא נתקיימה מחשבתו שרי דאפילו מתכוין לאו איסורא דאורייתא איכא הכא דהא לאו ברה"ר זריק להו איהו גופיה אלא מאליהן יוצאין הלכך כי לא מיכוון שרי לכתחילה: **לא ישפוך על פי הביב.** כלומר בתוך החריץ ואע"פ שיש אורך מכאן עד יציאתו מאה אמה ויכולין ליבלע כיון דבגופיה (ז) קא שפיך מקלחי להדיא ובכח לרשות הרבים והרואה אומר ששופכן סמוך ליציאתו ובעי דליפקו כדאמר בגמ' [ע"ב] גזרה שמא יאמרו לנורו של פלוני מקלח מים בשבת: **דיוטאות.** עליות וחצר פחותה מארבע אמות לפניהם ששופכין בה מימיהם: **מקצתם.** בני האחת עשו עוקה בחצר ובני האחת לא עשו: **גמ' מ"ט.** אחצר פחותה מארבע אמות קאי דמשמע הא ארבע אמות שרי: **אדם רוצה לזולפן.** שראויה היא לזלף להרביץ עפרה שלא יעלה אבקה דימות החמה מוקמינן לה למתני' לקמן בברייתא [שם] וכיון דרוצה לזולפן אי נמי שפיך להו ונפקי לא מתקיימא מחשבתו:

פחות

הני תיימי והני לא תיימי. תימה לר"י דבמס' שבת בפרק הזורק (דף ק:) אמרינן דשופכין דספינה שדי להו אדופני דספינה משום דכחו בכרמלית לא גזרו ואע"ג דנפלו מיד לכרמלית ומהאי טעמא נמי לישתרי הכא ואפילו לישנא בתרא לא שריא לשפוך אלא משום שאינו חושש שילאו לכרמלית כדפי' בקונטרס ויש לומר דבגזוזטרא פעמים כששופכין ממנה המים הולך מיד עד מקום שרשות הרבים מהלכת ברקק מים והוי כחו ברשות הרבים ולא פלוג בכל גזוזטראות אבל ספינה לא שכיחא לגמרי שתהלך סמוך לרקק:

ביב שהוא קמור ד' אמות ברשות הרבים. פירש בקונטרס בארבע אמות קים ליה שיש שיעור ליבלע סאתים מים שעשוי להסתפק בכל יום והיינו טעמא דקאמר בגמ' גבי חצר ארבע אמות תיימי ולפירושו נראה דאיירי בביב שיש לו ארבע על ארבע דפחות מכאן לא תיימי כמו גבי חצר כדפירש רש"י בגמרא דאיזו שיעור ניתן לרחבו ולרבינו שמואל נראה טעמא דקמירת ביב משום חשדא וכיון דקמור הוא ד' אמות ברה"ר הרואה מים יוצאין מן הביב אינו סבור שיוצאין מן החצר כיון שרחוק מן החצר ד' אמות ובגמ' משמע כפירוש הקונטרס דמדמה ארבע אמות דביב לארבע אמות דחצר דקאמר כולה כר"א בן יעקב כו' ולפי' רבינו שמואל סילון שקמור ארבע אמות ברשות הרבים שופכין לו מים בשבת דקי"ל (ה) משנת ר"א בן יעקב קב ונקי אבל לפ"ה דהטעם משום דמיבלעי אסור דבשל עץ לא מיבלעי ומיהו אומר ר"י דאפילו עשוי כעין רצפה של אבנים מיבלעי ושרי:

תנא

עין משפט נר מצוה

לג א מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה כ טור ש"ע א"ח סי' שא סעיף מח:

לד ב מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה טו סמג לאוין סה טור ש"ע א"ח סי' שנה סעיף א:

לה ג ד מיי' פ"ד מהל' עירובין הלכה כה טוש"ע שם סעיף ה:

לו ה מיי' פט"ו מהל' שבת הלכה טז סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שנז סעיף א:

לז ו מיי' שם הלכה יח טוש"ע שם סעיף ב:

לח ז מיי' שם הלכה טז טוש"ע שם סעיף א:

לט ח מיי' פ"ד מהלכות עירובין הלכה כו סמג שם טוש"ע א"ח סי' שעז:

רבינו חננאל

ואמר כי אותם אנשי טבריא לא צריכי לליחלוחית של העצה. ומפני שלא יבטלו מלאכתן ממהרין וטומנין בהם הפירות. ותנן נמי הטומן פירותיו במים מפני הגנבים אינו בכי יותן. מעשה באנשי ירושל' שטמנו דבלותם במים מפני הסיקרים וטיהרו להן חכמים. הנה זה הטעם מי שאומר כי הטמנת פירות משום הכשירן. אבל טעם הטמנת תבשיל בשבת שאין נמנעין מלהטמין בעצה לחה שהיו אומרים תבן הוא. ותנן לא בתבן, ולא בזוגין, ולא במוכין בזמן שהן לחין, ואם עשבים הוא, גם העשבים הלחין אסור להטמין בהן. ואמר להם ר' חנניה בן עקביא, עצה זו אינה לא תבן ולא עשבין שאינה מפורשת מה הן בפי'. ועצה זו כיון שאין בני טבריא חפצים בליחלוחית שבהן, מותר להטמין בה בשבת. ולא גזרינן עצה מפני תבן. **גם** התיר להם להסתפג באלונטית כדתניא מסתפג אדם באלונטית, ומניחה בחלון הפתוח לרשות הרבים ומביאה לתוך ביתו כו'. **אמר** רבה בר רב הונא לא שנו אלא למלאות מן אמת המים או מן הים, אבל לשפוך אסור. **איכא** דאמרי לא תימא למלאות שרי הא לשפוך על הים מתוך הגזוזטרא אסור. אלא אפילו לשפוך נמי שרי. **אמר** רב שיזבי הא פשיטא דהיינו עוקה שמותר לשפוך מים לתוכה. ואמרינן מה הוא דתימא בעוקה תיימי מיא ונבלעין משום הכי שרי. אבל הכא בים דמים שאין נבלעין הן, אלא נמשכין על פני המים ולא תיימי להו אסור. קמ"ל דשרי אפילו לשפוך. **מתני', וכן שתי גזוזטראות.** אמר רב הונא אמר רב לא שנו אלא בסמוכה אבל במופלגת עליונה מותרת. מקשינן אהא דאמרינן יש גזל בשבת וחורבה מחזיר לבעלים. [פי'] הא גופה קשיא אמרת יש גזל בשבת, אלמא מאן דגזל רשותא דחבריה ואחזיק בה ובנאה, קנאה בשינוי ושרי ליה לטלטולי בשבת, דהוה לה כולה רשותיה. והדר אמרת דחורבה יחזיר לבעלים, כלומר יחזיר רשות של חבירו שגזל כמו שהוא בעינה, אלמא לא קנה. **ופרקי',** הכי קאמר יש דין גזל בשבת. כיצד דין גזל, בזמן שהכניסן גזלן לרשותו, אבל אם הניחן בחורבה שהיא של נגזל, (ב)[ה]חורבה יחזיר לבעלים. כלומר אם גזל מחבירו חורבתו ולא בנאה לא קנאה שהרי לא עשה בה כלום לקנותה, ולפיכך לא קנאה

רבינו חננאל (המשך)

בחזקה אלא היא עדיין חורבה ויחזיר לבעלים כמות שהיא בעינה דהא לא קנאה, אלא בנה והחזיק בה קנאה. אמר רבה ומותבינן על זו השמועה איני, שהבונה ברשות חבירו בגזילה והמחזיק בגזילה קנאה, והתנן שתי גזוזטראות זו למעלה מזו עשו לעליונה מחיצה למעלה, ולמטה עוד עשו לה מחיצה עשרה. ולא עשו לתחתונה שתיהן אסורות. והא העליונה החזיקה מעבר על גבי התחתונה בגזילה. ואם כן הוא כי יש דין גזל בשבת וקנה הגזילה. אמאי [עליונה] אסורה. [הלא יש מחיצות למעלה ולמטה נהי דתחתונה אסורה] דרגל העליונה דורסתה, אלא עליונה אמאי אסורה הרי יש לה מחיצות, ורשות התחתונה שעוברת עליה הרי קנאתה בחזקה. אלא מדקתני שתיהן אסורות עד שיעריבו, ש"מ שאין גזל בשבת. וכי כל אחד אוסרת על חברתה. **ופריק רב** ששת כגון שעשו מחיצה בשותפות, שגלתה דעתה דלאו (מניח) [מכח] גזילה קאתו, ונעשו כאילו שני בתים בחצר אחת שצריכין עירוב. ומקשינן אי הכי כי עשו לתחתונה נמי מחיצות למעלה ביניהן, ועוד עשו למטה תהיינה אסורות עד שיערבו. דהא אמרת נעשו כשני בתים בחצר אחת. ופרקינן כיון דחזרו ועשו לתחתונה מחיצה למטה סליקו נפשייהו מן העליונה, דגליא דעתא דלא ניחא ליה שותפות בהדיה. ומחיצות י' הווין חלוקה ביניהן, אבל כל אחת זכתה לעצמה. לפיכך שתיהן מותרות. ירושלמי, ר' חנניה בן עקביה התיר שלש דברים. התיר עצה שבים, והבאת אלונטית. והתיר גזוזטרא. ר' אבא ור' יוסי הדא דאת אמרת במשתמשות דרך הנקב אבל משתמשות מחוץ מותר. ותני כן ג' גזוזטראות זו על גבי זו אסור להשתמש מן העליונה לתחתונה דרך האמצעית. אבל משתמש מן החצר לגג ואינו חושש. הדא דתאמר בפנים אבל מבחוץ אסור. ר' זעירא אמר בין מבחוץ בין מבפנים אסור. מתניתא פליגא על ר' זעירא, משלשין קדרות בשר מעל גבי זיז שגבוה י' טפחים ורחב ד', אם היה חלון בינתים של ד' טפחים אסור. שאין [משתמשין] מרשות לרשות דרך רשות. ר' שמואל בר רב יצחק פתר לה (בשבויה) [בשוויה]. **מתני', חצר שפחותה מד' אמות אין שופכין לתוכה מים בשבת אלא אם כן עשו לה עוקה מחזקת סאתים כו'.** פי' עוקה מלשון חקיקה. והיא כמו חפירה בארץ להתקבץ בו המים. **מאי טעמא,** אמר רבה סאתים מים אדם עשוי להסתפק בכל יום. בחצר שהיא בד' אמות ולמעלה ניחא ליה לאיניש לזולפן.